

Handläggare
Cecilia Oscarsson
Telefon: 0850812195

Till
Södermalms stadsdelsnämnd
29 augusti 2019

Betänkandet SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2019/1146

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Sammanfattning

Demokrativillkorsutredningen lämnar förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen till civilsamhällets organisationer. Utredningen har också tagit fram en vägledning som ska stödja handläggare på statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter i tillämpningen av demokrativillkoret. Det huvudsakliga uppdraget har varit att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna i syfte att säkerställa att bidragen fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar.

Förvaltningen är positiv till de framtagna demokrativillkoren och att de ger vägledning i vad som ska granskas och kontrolleras vid den statliga bidragsgivningen. Förvaltningen anser att de framtagna demokrativillkoren i utredningen även kan användas för den kommunala bidragsgivningen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet ”SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället” till Södermalms stadsdelsnämnd för yttrande senast den 23 september 2019.

Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd och Spånga-Tenstas stadsdelsnämnd.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts i stadsdelsdirektörens stab. Ärendet har behandlats i förvaltningsgruppen, pensionärsrådet och ungdomsrådet den 19 augusti samt i rådet för funktionshindersfrågor den 20 augusti 2019.

Ärendet

Regeringen beslutade i mars 2018 att uppdra åt en särskild utredare att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna och tillämpningen av dessa villkor.

Det civila samhället, det vill säga den del av samhället som är skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, där människor, grupper och organisationer agerar tillsammans för gemensamma intressen, är av central betydelse för demokratin och har flera viktiga funktioner. Att medborgare fritt kan gå samman, organisera sig och med gemensam kraft kanalisera sina intressen till de politiska beslutsfattarna är en förutsättning för en fungerande demokrati. Det civila samhället verkar som demokratiskola, röstbärare och opinionsbildare, skapar samhällsnyttig verksamhet inom olika sektorer och bidrar till gemenskap och tillit mellan människor.

De statliga bidragen till det civila samhällets organisationer är motiverade av dessa samhällsnyttiga funktioner. Staten måste dock kunna försäkra sig om att bidrag fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar. Demokrativillkor behöver därför ställas i den statliga bidragsgivningen.

Denna utrednings huvudsakliga uppdrag är att se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna i syfte att säkerställa att bidragen fördelas till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar så som de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Utredningen har därför lämnat förslag till ett förtydligt och enhetligt demokrativillkor för den statliga bidragsgivningen.

Tillämpning av nuvarande demokrativillkor

Den statliga bidragsgivningen till det civila samhället är omfattande och uppgick år 2018 till cirka 14 miljarder kronor. Det rör sig om bidrag exempelvis till folkbildningen, idrotten, kultur-, bistånds-, ungdoms-, miljö- och kvinnoorganisationer samt organisationer som är verksamma inom olika sociala områden.

Av de cirka 80 förordningar som finns för bidrag till organisationer innehåller nära hälften någon form av demokrativillkor. Det finns tre typer av demokrativillkor. Villkor ställs på att organisationen (1) har ett syfte som är förenligt med de värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle, (2) är demokratiskt uppbyggd eller (3) i sin verksamhet respekterar demokratins idéer.

Problem med nuvarande demokrativillkor

Flera bidragsgivande myndigheter anser att demokrativillkoren är svåra att tillämpa. Demokrativillkoren upplevs som för otydligt formulerade. Det saknas även vägledande förarbeten och praxis. Demokrativillkoren är inte enhetliga, vilket försvårar att utveckla en gemensam tolkning av demokrativillkorens innebörd. Bristen på enhetlighet försvårar också för de ansökande organisationerna eftersom de måste förhålla sig till att olika villkor gäller för olika typer av bidrag.

Ett demokrativillkor som skyddar grundläggande värderingar i ett demokratiskt samhälle

Staten har ett särskilt ansvar att skydda de värden som anknyter till regeringsformens program- och målsättningsstadgande om respekten för alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Staten har även ett åtagande att skydda och främja enskildas grundläggande fri- och rättigheter enligt flera av de internationella konventioner avseende mänskliga rättigheter som Sverige anslutit sig till.

Det är också viktigt att staten försäkrar sig om att offentliga medel inte fördelas till organisationer som motarbetar det demokratiska styrelseskicket. Enligt regeringsformen bygger den svenska folkstyrelsen på fri åsiktsbildning och på allmän och lika rösträtt. Det kan därför aldrig vara accepterat att en organisation utför, rättfärdigar, främjar eller uppmanar till våld eller andra utomparlamentariska metoder för att uppnå ett ideologiskt eller religiöst motiverat mål.

Föreningsfriheten

Offentliga bidrag är en viktig inkomstkälla för en stor del av föreningslivet i Sverige. Ett avslag på en ansökan om bidrag kan få konsekvenser för en förenings förutsättningar att verka. Att som en civilsamhällesorganisation få ta del av statliga bidrag är dock inte en grundlagsskyddad rättighet. Statliga bidrag är viktiga för organisationernas ekonomi men den som inte uppfyller alla villkor för ett bidrag fräntas inte därigenom sin rätt att sammansluta sig.

Förslag till demokrativillkor

Demokrativillkorsutredningen föreslår att bidrag inte ska få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare, inom ramen för verksamheten,

1. utövar våld, tvång eller hot eller på annat otillbörligt sätt kränker den enskildes grundläggande fri- och rättigheter,
2. diskriminerar eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors lika värde,
3. rättfärdigar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller
4. motarbetar det demokratiska styrelseskicket.

Genom att utforma demokrativillkoret på detta sätt underlättas tillämpningen. Det ger vägledning för myndigheterna om vad i verksamheten som ska granskas och kontrolleras och ger dem bättre förutsättningar att bedöma lika fall lika. Det har dock inte varit möjligt att på detaljnivå ange alla ageranden som utesluter att statsbidrag lämnas till en organisation utan en viss generalisering är nödvändig, enligt demokrativillkorsutredningen.

Synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till de framtagna demokrativillkoren för den statliga bidragsgivningen. De framtagna demokrativillkoren anser förvaltningen kommer att ge vägledning i vad som ska granskas och kontrolleras vid den statliga bidragsgivningen. Förvaltningen anser att de framtagna demokrativillkoren i utredningen även kan användas för den kommunala bidragsgivningen i Stockholms stad.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Ann-Christine Jenvén
Stadsdelsdirektör

Bilaga

Betänkandet ”SOU 2019:35 Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället”

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Ann-Christine Jenvén, Stadsdelsdirektör	2019-08-06